

Nr 114.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för budgetåret 1950/51, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen förordas, att rörlig kursverksamhet skall bedrivas bland fiskarna enligt de riktlinjer, som vid 1949 års riksdag uppdrogos för motsvarande verksamhet inom jordbruket och skogsbruket. För detta ändamål samt för utbetalande av statsbidrag till studieresor för fiskare begäres för nästa budgetår ett belopp av 25 000 kronor under anslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Detta anslag föreslås skola för budgetåret 1950/51 uppföras med 85 000 kronor.

Slutligt förslag om inrättande av en fast skola för yrkesutbildning av fiskareungdom anses ej nu böra avgivas. För att ytterligare erfarenhet skall vinnas rörande intresset för dylik utbildning bland fiskareungdomen samt rörande den lämpligaste formen för densamma föreslås att den yrkesutbildning för fiskare, som nu är förlagd till Lysekil, skall fortsättas, ehuru med vissa ändringar i kursplanerna.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng.

I gällande riksstat finnes upptaget ett reservationsanslag av 89 000 kronor till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Av anslaget skola 5 000 kronor användas för kontroll av saltströmming, 32 300 kronor utbetalas till Södra Sveriges fiskeriförening såsom bidrag till föreningens verksamhet samt 51 700 kronor användas enligt föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar för varje särskilt fall. Av sistnämnda belopp ha 20 000 kronor beräknats till kostnader för kvalitetskontroll vid export av fisk eller fiskprodukter.

I årets statsverksproposition (IX. H. T., punkt 149) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1950/51 anvisa ett särskilt anslag å 25 000 kronor för att bestrida kostnaderna för kvalitetskontroll vid export av fisk och fiskprodukter m. m. Anslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen har på min hemställan i riksstatsförslaget för nästa budgetår upptagits med endast beräknat belopp. Detta har därvid bestämts till 64 000 kronor, motsvarande det för innevarande budgetår anvisade anslaget minskat med det belopp å 25 000 kronor, som föreslagits skola överföras till särskilt anslag. Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga.

Genom beslut den 14 maj 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla fem sakkunniga med uppgift att verkställa utredning och avgiva förslag rörande fiskeritjänstemäns och fiskares yrkesutbildning samt länsfiskeritjänstemännens lönefråga.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade jag samma dag såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren G. T. Skoglund i Umeå, tillika ordförande, landstingsmannen, fiskaren A. K. H. Andersson i Fårö, filosofie doktorn, numera fiskeriintendenten S. J. Sjögren, ledamoten av riksdagens andra kammare, handelsföreståndaren K. B. Utbult i Öckerö samt länsfiskeritjänstemannen K. W. Zettergren i Uppsala.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen fiskeriutbildningskommittén, ha den 17 oktober 1949 avgivit betänkande med förslag angående fiskeritjänstemäns och fiskares yrkesutbildning m. m (stencilerat). Till betänkan-

det ha kommittéledamöterna Utbult och Zettergren avgivit reservation beträffande fiskeritjänstemännens lönegradsplacering.

Över betänkandet ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av fiskeristyrelsen efter hörande av fiskeriintendenterna, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, statskontoret, statens lönenämnd, 1946 års skolkommision, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, förvaltningsutskotten i Göteborgs och Bohus läns samt norra Kalmars läns landsting, förvaltningsutskotten i samtliga hushållningssällskap utom Skaraborgs och Kopparbergs läns, Hushållningssällskapens förbund, styrelsen för specialgymnasiet i Vilan, Södra Sveriges fiskeriförening, Svenska lax- och laxöringföreningen, Svenska fiskevårdsförbundet, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska insjöfiskarens centralförbund, Svenska ostkustfiskarnas centralförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Skånes fiskareförbund, Svenska fiskarens studieförbund, Föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän, Föreningen statens fiskeritjänstemän och Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund.

I betänkandet framläggas förslag dels rörande utbildningen av fiskeritjänstemän och yrkesutbildningen i egentlig mening för fiskare, dels om bidrag till Svenska fiskarens studieförbund och dels om löneställningen för länsfiskeritjänstemän och fiskmästare.

Kommitténs förslag i fråga om utbildningen av fiskeritjänstemän innebär, att denna skall utbyggas och fördjupas. Medan utbildningen vid den nuvarande fiskeriskolan i Aneboda omfattar 11 månader, skall den av kommittén föreslagna kursen taga i anspråk närmare 20 månader. Vidare förordar kommittén, att en fast yrkesskola för fiskareungdom skall inrättas. Enligt förslaget skall fiskeritjänstemannautbildningen och den fasta yrkesundervisningen för fiskare sammanföras till en fiskeriskola i Lysekil. Till denna skola skall överföras dels större delen av den statsunderstödda fiskeritjänstemannautbildning, som hittills bedrivits vid fiskeriskolan i Aneboda, dels den yrkesundervisning för fiskare, som sedan två år provisoriskt anordnats i Lysekil. I betänkandet förordas vidare, att rörliga kurser av olika slag skola anordnas för fiskare. Enligt kommitténs mening kan en dylik kursverksamhet bäst stödjas enligt de grunder, som 1949 års riksdag fastställt för sådan undervisning inom jordbruket.

Kommitténs förslag rörande yrkesutbildning av fiskeritjänstemän och fiskare anses i det övervägande flertalet remissyttranden kunna läggas till grund för en lösning av dessa frågor. Mot den föreslagna förläggningsorten för fiskeritjänstemannautbildningen framföres dock starka betänkligheter i några yttranden. Delade meningar uttalas även beträffande möjligheten att få tillräckligt antal elever vid fasta yrkeskurser för fiskare.

Enligt min mening är det principiellt befogat att inrätta en fast undervisningsanstalt för fiskare. Med hänsyn till att erfarenheterna från den provisoriska yrkesundervisning, som varit anordnad i Lysekil, icke vittna om något större intresse därför bland fiskareungdomen anser jag dock, att sagda provisoriska yrkesutbildning bör fortsätta ytterligare någon tid. Därvid böra dock, såsom jag i det följande kommer att förorda, vissa ändringar företagas

i kursplanerna. Först därefter bör man på grundval av då vunna erfarenheter fatta definitiv ståndpunkt i frågan om inrättande av en fiskareskola. Under sådana förhållanden anser jag att man nu ej heller bör besluta om utbildningen för fiskeritjänstemän. Vart denna skall förläggas torde nämligen i hög grad bliva beroende av om en fast fiskeriskola i Lysekil kommer till stånd eller ej. Ett uppskov med spørsmålet om utformningen av fiskeritjänstemännens utbildning torde för övrigt ej vålla några större svårigheter. Innevarande år anordnas nämligen en kurs för fiskeritjänstemän vid Södra Sveriges fiskeriförening i Aneboda. Därigenom torde det omedelbara rekryteringsbehovet kunna täckas.

Beträffande spørsmålet om bidrag till Svenska fiskarens studieförbund torde jag få erinra om att i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln föreslagits, att anslaget Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader skall höjas med 30 000 kronor. Härigenom synes det bliva möjligt att bevilja förbundet statsbidrag från detta anslag.

Vad slutligen angår löneställningen för länsfiskeritjänstemän och fiskmästare har kommitténs majoritet föreslagit, att de förstnämnda, vilkas tjänster för närvarande ej äro lönegradsplacerade, skola placeras i 19 lönegraden. För fiskmästarna har föreslagits en uppflyttning från 16 till 17 lönegraden. Reservanterna inom kommittén ha förordat, att ifrågavarande befattningshavare skola placeras i 21 respektive 19 lönegraden. I ett flertal yttranden, särskilt från hushållningssällskap och berörda personalorganisationer, har tillstyrkts, att de skola erhålla den löneställning, som reservanterna förordat, eller placeras i högre lönegrader.

Redan den löneställning, som kommitténs majoritet föreslagit, innebär emellertid för fiskmästarna en lönegradsuppflyttning och för länsfiskeritjänstemännen en placering i högre lönegrad än den som motsvaras av de statsbidrag vilka hittills utgått till deras avlönande. Med hänsyn till den överenskommelse om inkomststabilisering under innevarande år, till vilken allmän anslutning vunnits, anser jag mig icke för närvarande kunna förorda en löne reglering för nu ifrågavarande befattningshavare, vilken skulle innebära en inkomstförbättring i förhållande till vad som hittills utgått av statsmedel. Såsom framhållits bland annat i remissutlåtandet från statens lönenämnd kunna vidare betänkligheter anföras mot att en sådan löne reglering skulle vidtagas oberoende av pågående allmänna tjänsteförteckningsrevision. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att kommitténs förslag rörande lönegradsplacering av ifrågavarande befattningshavare står i visst samband med de skärpta krav på utbildningen, som kommittén anser böra uppställas. Detta förhållande kan emellertid ej anföras som skäl för en omedelbar löne reglering, eftersom ställning icke nu tages till kommitténs förslag i denna del. Enligt min mening bör därför frågan om fiskeritjänstemännens lönegradsplacering slutligt prövas först i samband med den pågående tjänsteförteckningsrevisionen. Då spørsmålet om länsfiskeritjänstemännens benämning bland annat sammanhänger med deras lönegradsplacering, torde även detta spörsmål nu få lämnas öppet.

Med hänsyn till vad jag nu anfört kommer jag att här endast uppehålla mig vid de delar av kommitténs förslag, som gälla anordnande av fasta yrkeskurser och rörlig kursverksamhet för fiskare. Sedan jag redogjort för dessa frågor torde jag få behandla fiskeristyrelsens framställning om anslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för nästa budgetår.

Fasta yrkeskurser för fiskare.

Kommittén. Fiskeriutbildningskommittén anser, att det blir till gagn för fisket, om en yrkesutbildning vid fasta undervisningsanstalter kommer till stånd. Beträffande behovet härav erinras bland annat om att den pågående utvecklingen inom både västkustfisket och östersjöfisket innebär övergång till allt större båttyper, utsträckande av fisket till avlägsnare fångstplatser och utnyttjande av nya tekniska hjälpmedel.

Den ringa omfattning, som elevanslutningen till den provisoriskt anordnade fiskareskolan i Lysekil hittills fått, torde enligt betänkandet bero på att yrkesutbildning ännu är något tämligen okänt för fiskareungdomen. Kommittén räknar också med att en bättre rekrytering till skolan endast kan vinnas så småningom. Den påpekar att samma begynnelsesvårigheter gjort sig gällande både vid den danska folkhögskolan för fiskare och vid de norska yrkesskolorna för fiskare men att de där ganska snart övervunnits. Ett större yrkesutbildningsprogram kan enligt kommitténs mening å andra sidan övervägas först då denna form av yrkesutbildning kommit att omfattas med ett allmännare intresse bland fiskarebefolkningen. Kommittén inskränker sig därför nu till att föreslå en fastare organisation för den undervisning, som bedrivs i Lysekil.

Beträffande undervisningens allmänna inriktning erinrar kommittén om att den provisoriska fiskareskolan för närvarande avser utbildning av såväl fiskare som besättningsmän i den mindre fraktfarten samt av båtbyggare. Kommittén anser från sina utgångspunkter det vara lämpligt, att en fiskareskola får samma villkor i fråga om statsbidrag som jordbrukets undervisningsanstalter. Detta anses emellertid utesluta, att verksamheten skulle omfatta båtbyggeri. Då däremot fiske och mindre fraktfart ofta utövas av samma personer och utbildningen på dessa områden till väsentliga delar kan sammanfalla, föreslår kommittén, att i mån av tillgång på elevplatser utbildningen vid fiskareskolan även skall få avse besättningsmän inom den mindre sjöfarten.

Beträffande kursplanernas uppläggning uttalas, att en för läsåret 1949/50 anordnad grundläggande kurs för yngre elever i åldern 14—16 år kan vara en lämplig grundval för den fortsatta verksamheten. Kommittén nämner såsom skäl härför även att det kan vara lättare att rekrytera elever i åldern 14—16 år än i något högre ålder, då vederbörande redan funnit sin utkomst i fisket och ogärna avbryter sina förtjänstmöjligheter under flera månader av delvis den bästa fisketiden. Kommittén föreslår därför, att även i fortsättning-

en en sådan grundläggande kurs för elever i yngre åldrar skall anordnas och att skolpliktiga elever i sådan kurs skola befrias från deltagande i undervisningen i fortsättningskola. Denna grundläggande kurs bör omfatta högst 30 veckor och pågå från början av oktober till slutet av maj med lämpliga ferieuppehåll vid jul- och nyårshelgerna samt påskhelgen.

Eftersom elever i de åldrar, för vilka den grundläggande kursen är avsedd, icke kunna erhålla skepparexamen och motorskötarbevis, föreslår kommittén även en 15 veckors fortsättningskurs för elever i något högre ålder. I en sådan fortsättningskurs skola också inläggas vissa ämnen, såsom instrumentlära och bokföring, vilka fordra en större mognad hos eleverna. Vidare bör den omfatta repetitionskurser i vissa ämnen, såsom svenska, matematik, engelska m. m.

Enligt kommitténs mening bör man, med ledning av hittills gjorda erfarenheter, under en första utvecklingsetapp inrikta sig på att få till stånd en avdelning om 15—20 elever vid vardera kursen. På något längre sikt böra emellertid två sådana avdelningar vid vardera kursen eftersträvas. För de allra närmaste åren förutsättes dock en verksamhet av mera blygsam omfattning och med fortfarande delvis försökskaraktär. Kommittén ifrågasätter därjämte, att man under en övergångstid skall avstå från att giva den kortare kursen för fiskare karaktären av en fortsättningskola, eftersom under de närmaste åren elever med tillräckliga förkunskaper knappast kunna erhållas.

Ämnesplanen för den grundläggande kursen upptager följande huvudämnen, nämligen navigation och sjömansskap, redskapslära och sjömansslöjd, motorlära samt instrumentlära. Kommittén betonar, att undervisningen i dessa ämnen måste ske med hänsynstagande till förhållandena inom fisket. Utbildningen i motorlära, sjömansskap och sjömansslöjd bör sålunda begränsas till vad som har praktisk betydelse för fiskare.

I övrigt föreslås att kursen skall omfatta instrumentlära, matematik, svenska, engelska, tyska (frivilligt), medborgarkunskap, författnings- och föreningskunskap, fysik med meteorologi och enklare kemi, ekonomilära, fiskeribiologi, fiskelära, matlagning, hygien, sjukvård samt kroppsövningar. Enligt kommitténs kursplan skall utbildningen vid den grundläggande kursen omfatta i genomsnitt ungefär 39 timmar per vecka, om ämnet tyska icke ingår i kursen, och 41 timmar per vecka, om nämnda ämne medtages. Av denna arbetstid skola 19 timmar upptagas av praktik och gymnastik eller andra kroppsövningar.

Den föreslagna fortsättningskursen avser att leda till första klass fiske-skepparexamen och motorskötarbevis. Vidare skall kursen giva grundligare kunskaper i instrumentlära och upptager såsom ett nytt huvudämne fiskberedning. I övrigt avser kursen i huvudsak samma ämnen som den grundläggande kursen. Fortsättningskursen skall omfatta i genomsnitt 44—45 timmar per vecka under 15 veckor. Något mindre än halva timantalet skall avse praktisk utbildning och kroppsövningar.

För elever, som särskilt ämna ägna sig åt den mindre fraktfarten, bör

vid båda kurserna någon timme per vecka undervisning kunna anordnas i varukännedom och andra med fraktfart sammanhängande spörsmål. Eventuellt kan sådan undervisning lämnas i stället för något av de mera fiskeribetonade ämnena.

Till undvikande av menlig konkurrens om eleverna mellan de föreslagna fiskarekurserna och folkhögskolornas fackundervisning för fiskare ifrågasätter kommittén slutligen, om icke övergång bör kunna ske från fiskarekurs till folkhögskolas andra årskurs.

Yttrandena. Behovet av en fast anstalt för yrkesundervisning för fiskare bedömes olika i yttrandena. I det övervägande flertalet av de yttranden, där frågan beröres, förordas dock, att en sådan anstalt nu inrättas.

Fiskeristyrelsen betonar sålunda, att den hittillsvarande ringa tillslutningen av elever till skolan icke får tydas så, som om denna undervisning för fiskare vore mindre nödvändig. Även *överstyrelsen för yrkesutbildning* förordar, att fortsatta försök göras att få till stånd en fast yrkesundervisning för fisket. Överstyrelsen uttalar bland annat, att en ordnad yrkesutbildning för fiskare behövs och att det icke får anses uteslutet att en bättre elevrekrytering så småningom kan uppnås.

Skolöverstyrelsen har ingen erinran mot kommitténs förslag rörande yrkesundervisningen för fiskare och vitsordar, i anslutning till vad kommittén uttalat i ämnet, betydelsen av att fiskarena utöver yrkesutbildning erhålla allmän medborgerlig bildning. Överstyrelsen anser därför i likhet med kommittén, att två studievägar böra stå öppna för fiskareungdomen, nämligen dels en grundligare yrkesutbildning förenad med ett visst mått av allmänbildning, dels en mera allmänt medborgerlig utbildning förenad med en viss fackundervisning.

1946 års skolkommision anser fackutbildning för fiskare vid folkhögskolor mindre motiverad, om skolväsendet omlägges i enlighet med kommissionens principförslag. Även *Blekinge läns hushållningssällskap* uttalar, att kravet på en förbättrad fackutbildning på fiskets område icke i längden kan tillgodoses i kombination med folkhögskolekurser.

Hushållningssällskapen och *fiskareorganisationerna* biträda tämligen allmänt kommitténs syn på fiskets undervisningsfrågor. Särskilt uttrycka sällskapen och organisationerna i kustlänen inom de södra och västra delarna av landet tillfredsställelse över den föreslagna skolan i Lysekil. Sålunda uttalar *fiskerinämden i Kristianstads läns hushållningssällskap*, att skolan kommer att fylla ett länge känt behov och att yrkesundervisningen vid de föreslagna fiskarekurserna kan väntas få stor betydelse för fiskets framtida utveckling. *Svenska västkustfiskarnas centralförbund* påpekar att båt-materialet blivit allt större och dyrbarare. De nya stora fiskebåtarna utgöra företag med ett årligt produktionsvärde av i regel betydligt över 100 000 kronor och med ränte-, amorterings- och driftskostnader till avsevärda belopp. Detta ställer fiskets utövare inför ekonomiska avgöranden av stor räckvidd. Därvid äro kunskaper i bokföring och i ekonomiska frågor av betydelse. Ut-

vecklingen i fråga om båtmaterialiet skärper vidare kraven på fiskarens kunskaper i navigation och motorlära. I detta sammanhang erinras också om den ökade insats från fiskets utövare, som den framväxande fackliga och ekonomiska föreningsrörelsen kräver. Som exempel på organisationsväsendets omfattning nämnes, att Västskustfiskarnas centralförbund har trettio lokalavdelningar bland Bohusläns och Hallands yrkesfiskare, vartill kommer ett betydande antal ekonomiska föreningar. Även *Svenska ostkustfiskarnas centralförbund* uttalar tillfredsställelse över förslaget att inrätta en fast fiskareskola i Lysekil, varigenom fiskarena, i likhet med andra yrkesutövare, få möjlighet att förvärva teoretiska kunskaper och praktisk utbildning i sitt fack.

Med hänsyn till den ringa elevanslutningen vid de kurser, som provisoriskt anordnats i Lysekil läsåren 1948/49 och 1949/50, betvivlas från vissa håll lämpligheten av denna undervisningsform. Förslaget avstyrkes vidare uttryckligen av *statskontoret*. Detta ämbetsverk erinrar om att år 1948/49 en kurs i motorlära om fem veckor endast samlat två elever och en kurs i navigation om tretton veckor sex elever. Kostnaden för administration och undervisning uppgick därvid till 550 kronor per elev och vecka. Hösten 1949 började en förberedande kurs med sex elever, av vilka tre sedermera slutat på grund av sjukdom. I statskontorets yttrande anföres vidare, att det torde ligga i fiskareyrkets natur, att den erforderliga yrkesutbildningen bäst inhämtas genom praktik under äldre och erfarna fiskares handledning. Ämbetsverket har icke kunnat frigöra sig från intrycket, att det främst varit strävanden att skänka fiskarena ökade insikter i allmänbildande ämnen, som varit vägledande för kommittén vid uppgörande av kursplanerna. Även det förhållandet att kommittén räknar med att behöva utfylla luckor i undervisningsavdelningarna med elever för utbildning av besättningsmän inom den mindre sjöfarten visar enligt statskontorets uppfattning, att kommittén icke syftar till att skapa en verklig yrkesskola för speciellt fiskare. Ämbetsverket finner också utredningen giva vid handen, att varken behov eller tillräckligt intresse för en dylik skola föreligger. Förslaget om inrättande av en sådan avstyrkes därför. Fiskarens utbildningsbehov bör i stället tillgodoses i hittills hävdvunna former, nämligen genom yrkesbestämda fortsättningsskolor, folkhögskolekurser med fackundervisning för fiskare, rörliga kurser och frivillig bildningsverksamhet. Det ekonomiska stöd, som staten är beredd att lämna till främjande av fiskarens yrkesutbildning och medborgerliga bildning, anser statskontoret bliva bättre använt på detta sätt än om större belopp bindas in en för hela riket gemensam fiskeriskola.

Svenska fiskevårdsförbundet och *Föreningen statens fiskeritjänstemän* ifrågasätta likaledes, om tiden ännu är mogen för att genomföra en fast yrkesundervisning på fiskets område och om icke sådan utbildning tills vidare bäst sker i samband med folkhögskolekurser. *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* anser, att det bör övervägas om det icke är lämpligare att ännu något år driva den föreslagna fiskareskolan i Lysekil såsom

försöksskola och först senare efter vunnen erfarenhet fatta slutligt beslut om skolans förläggning och anordnande.

I en del yttranden, där skolans inrättande i övrigt tillstyrkts eller lämnats utan erinran, anses dess betydelse bliva begränsad dels på grund av undervisningens inriktning på i första hand havsfisket, dels på grund av Lysekils mindre centrala läge. Dylika synpunkter anföras av *fiskeriintendenterna i östra och mellersta distrikten, Östergötlands, Kronobergs, Örebro och Gävleborgs läns hushållningssällskap* samt *Svenska ostkustfiskarnas centralförbund*.

Å andra sidan anför *fiskeristyrelsen*, att man av erfarenheterna om elevsammansättningen under den korta tid, varunder undervisningskurser för fiskare hittills anordnats i Lysekil, skulle kunna draga den slutsatsen, att elever kunna påräknas ej blott från västkusten utan även från andra delar av landet.

I detta sammanhang må nämnas, att *Kalmar läns norra landstings förvaltningsutskott* anser att en fiskeriskola bör förläggas till detta landstingsområde.

Mot förslaget att undervisningen i mån av platstillgång även skall kunna avse elever från den mindre sjöfarten framföras inga invändningar i yttrandena, utöver vad statskontoret, såsom förut nämnts, anfört därom.

Göteborgs och Bohus läns landsting ifrågasätter att undervisningsprogrammet skall utvidgas till att även omfatta en båtbyggarkurs. Även *överstyrelsen för yrkesutbildning* berör denna fråga. Enligt överstyrelsens mening böra de föreslagna statsbidragsgrunderna för fiskareutbildningen på intet sätt omöjliggöra, att båtbyggareutbildningen bibehålles vid skolan. Det anmärkes dock, att för denna del av undervisningen andra bidragsgrunder måhända böra tillämpas.

De föreslagna kursplanerna lämnas i allmänhet utan erinran i yttrandena. *Fiskeristyrelsen* anför emellertid i likhet med *åtskilliga andra remissinstanser*, att förslaget till undervisningsplan icke bör anses definitivt utan att skolans ledning bör äga vidtaga de ändringar, som efter hand kunna finnas ändamålsenliga. I fråga om den förberedande kursen för yngre elever påpeka *1946 års skolkommission* och *Hallands läns hushållningssällskap* att, om en nioårig enhetsskola kommer till stånd, yrkesundervisning för fiskare bör kunna ingå i det nionde skolårets kursplan. Under sådana förhållanden ifrågasätter kommissionen, om icke kursen redan nu bör givas en sådan form, att den utan nämnvärda omläggningar kan anpassas till enhetsskolan. Detta skulle kunna ske genom att kurstiden utsträcker till att omfatta ett vanligt skolår, såväl hela antalet undervisningstimmar som antalet däri ingående teoritimmars inskränkes samt undervisningen i allmänbildande ämnen, framför allt svenska, gives en något större omfattning än i kommitténs förslag.

Beträffande kursplanen framför dessutom *Gävleborgs läns hushållnings-*

sällskap önskemålet, att ämnet fiskevård skall ingå i undervisningen. Då enligt sällskapets mening språkundervisning endast har intresse för väst- och sydkustfiskare, böra språkämnen för elever från andra delar av landet kunna ersättas med det för dem viktigare ämnet fiskevård.

Mot kommitténs förslag om anknytning från fiskarekurserna till folkhögskolas andra årskurs har *skolöverstyrelsen* ingen erinran. *Rektorn för folkhögskolan i Grebbestad* finner däremot en sådan anknytning olämplig, eftersom den medborgerliga utbildningen börjar redan i första årskursen och är mest omfattande just där.

Rörlig kursverksamhet för fiskare.

Kommittén. Med hänsyn till fiskarebefolkningens spridda bosättning anser kommittén att en rörlig kursverksamhet är av större betydelse för fiskets utövare än för kanske någon annan befolkningsgrupp. De fasta utbildningsanstalterna på fiskets område böra därför kompletteras med en rörlig kursverksamhet för det stora flertalet yrkesverksamma äldre och yngre fiskare, vilka icke kunna deltaga i fasta undervisningskurser.

Enligt kommitténs mening kan en dylik kursverksamhet på bästa sätt bedrivas med tillämpning av de grunder, som 1949 års riksdag fastställt för sådan undervisning inom jordbruket.

Kursverksamheten för fiskare bör i anslutning härtill enligt kommitténs förslag bedrivas i följande former, nämligen

1) allmänna kurser under högst fem dagar, avseende att i upplysnings- syfte behandla aktuella ämnen för alla, som vilja deltaga;

2) kortare (högst fem dagars) eller längre (12—24 dagars) specialkurser för särskilt antagna elever; samt

3) undervisningskurser med kombinerad muntlig och skriftlig undervisning i ett eller flera ämnen.

Kortare specialkurser under några dagar i följd eller fördelade på viss tid böra enligt förslaget anordnas exempelvis beträffande skötsel av redskap, fiskevårdsåtgärder m. m. Som exempel på ämnen för längre specialkurser nämnas navigation, motorlära och tekniska hjälpmedel.

Undervisningen bör omhänderhavas av hushållningssällskapen. Efter medgivande av fiskeristyrelsen böra dock här avsedda kurser även kunna anordnas vid fasta undervisningsanstalter. Skriftlig undervisning bör meddelas av korrespondensinstitut genom studiebreve, som godkänts av fiskeristyrelsen. Såsom lärare vid kurserna böra anlitas hushållningssällskapens fiskeritjänstemän, befattningshavare inom den statliga fiskeridadministrationen, lärare vid utbildningsanstalter på fiskets område eller tillfälliga lärarkrafter.

Stipendie- och statsbidragsbestämmelserna böra utformas efter mönster av vad som gäller för kursverksamheten inom jordbruket. Sålunda bör undervisningen vara avgiftsfri. Likaledes bör elev i specialkurs, som pågår mer än fem dagar, få gottgörelse för resekostnader. Kursdeltagare, som icke kan

bo i sitt hem, bör få grundstipendium om tre kronor om dagen och, om han nödgas avstå från lön, därjämte efter bestämmande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott kunna erhålla tilläggsstipendium med högst nio kronor för dag till familjeförsörjare och fyra kronor för dag till icke familjeförsörjare. Dessa förmåner förutsättas även skola gälla deltagare i demonstrations- och övningsdagar i samband med ämneskurs.

Statsbidragen till verksamheten böra enligt nämnda grunder utgå i följande ordning:

1) vid kortare kurser med tre fjärdedelar av de av fiskeristyrelsen godkända kostnaderna, inbegripet utgifterna för undervisningsmateriel samt gratis utdelad eller till nedsatt pris försåld litteratur;

2) vid längre kurser, som ha minst sju deltagare, med *dels* hela kostnaden för lärare intill ett belopp av högst 10 kronor per timme vid lektion och fem kronor vid demonstration eller övning förutom rese- och traktamentsersättning eller — i fråga om lärare, som är befattningshavare vid hushållningssällskap, — till ett av Kungl. Maj:t fastställt belopp, *dels* hela kostnaden för grundstipendier, *dels* tre fjärdedelar av övriga kostnader;

3) vid kombinerad muntlig och skriftlig undervisning med hela kostnaden för lärare, inbegripet utgifter för den skriftliga undervisningen upp till två kronor per studiebrev och deltagare samt i övrigt efter samma grunder som i fråga om de längre specialkurserna.

Kommittén föreslår, att för den rörliga kursverksamheten under budgetåret 1950/51 ett belopp av 25 000 kronor skall ställas till förfogande från anslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen.

Yttrandena. Förslaget rörande ordnandet av den rörliga kursverksamheten tillstyrkes allmänt i yttrandena. *Gävleborgs läns hushållningssällskap* påyrkar i detta sammanhang att de delar av landet, vilkas fiskarebefolkning icke kan betjänas av den grundläggande fiskarekursen vid fiskeriskolan i Lysekil, såsom komensation härför skola få ökade möjligheter till rörlig kursverksamhet. I anledning av att bestämmelserna om bidrag till den rörliga kursverksamheten på jordbrukets område endast medgiva reseersättning för färd med järnväg, ångbåt eller buss uttalar *Stockholms läns och stads hushållningssällskap*, att fiskare vid resor i samband med kursverksamhet bör erhålla full ersättning även för färd med motorbåt, eftersom detta är det vanligaste färd sättet för dessa yrkesutövare.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att under en följd av år har genom länsstyrelsens försorg anordnats längre kurser i navigation för bohuslänska fiskare. Dessa kurser, som avslutats med fiskeskepparexamen, ha bekostats dels med statsmedel, dels med medel från länets landsting, hushållningssällskap och fiskareorganisationer. Länsstyrelsen anser, att möjligheten att erhålla statsbidrag till sådana kurser bör bibehållas.

Fiskeristyrelsens anslagsäskande.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök hemställer i skrivelse den 12 augusti 1949 dels att till bidrag till Södra Sveriges fiskeriförening skola beräknas 28 250 kronor eller 4 050 kronor mindre än för innevarande budgetår, dels att den till Kungl. Maj:ts disposition stående delen av anslaget skall höjas med 20 000 kronor.

Styrelsens förslag rörande bidraget till fiskeriföreningen innebär att föreningen, i enlighet med vad den yrkat hos styrelsen, skulle erhålla omkring 18 400 kronor till undersökningsverksamheten och omkring 9 800 kronor till upplysningsverksamheten. Höjningen av bidraget till undersökningsverksamheten har motiverats med att bränslekostnaderna ökat och med att fiskmästarens lön reglerats, så att den kommit att överensstämma med lönerna till jämförbara befattningshavare vid statens eller privata företags fiskodlingsanstalter.

Från den till Kungl. Maj:ts disposition stående delen av anslaget tillgodoses en mängd skilda fiskeriändamål — fiskeriförsök, försök och provningar med nya fiskeritekniska hjälpmedel, viss kursverksamhet, framför allt avseende navigation för fiskare — vilka icke lämpligen kunna inrymmas inom annat anslag. Fiskeristyrelsen framhåller, att det är mycket svårt att beräkna medelsbehovet på förhand. Styrelsen anser det därför nödvändigt, att ifrågavarande del av anslaget höjes med 20 000 kronor för att man skall kunna möta de skilda behov som föreligga eller uppkomma.

Statskontoret förklarar i remissutlåtande, att ämbetsverket icke anser tillräckliga skäl föreligga för en höjning av den till Kungl. Maj:ts disposition stående delen av anslaget.

Departementschefen.

Kommitténs i det föregående redovisade förslag åsyfta att öka möjligheterna för fiskareungdomen att få en teoretisk yrkesutbildning vid sidan av den oundgängliga praktiska utbildning, som endast deltagande i fisket kan giva. I likhet med såväl kommittén som flertalet remissinstanser anser även jag att åtgärder i dessa syften äro påkallade. Jag vill härvid erinra om att de beslut, som riksdagen år 1949 fattade angående yrkesundervisningen inom jordbruket och skogsbruket, avsågo att förbättra sagda undervisning och underlätta deltagandet i densamma. Det synes befogat, att liknande åtgärder skola vidtagas jämväl för fiskarebefolkningen, vars möjligheter till teoretisk yrkesutbildning hittills varit ytterst begränsade.

Då jag närmare ingår på kommitténs förslag torde jag först få uppehålla mig vid frågan om fasta yrkeskurser för fiskare. Det torde knappast råda delade meningar om att utvecklingen inom fiskerinäringen efter hand medfört, att allt större yrkeskunskap kräves hos utövarna av denna näring. Såsom framhålles både i betänkandet och i vissa yttranden medför sålunda

den successiva övergången till större fiskefartyg med dyrbar utrustning av redskap och nya tekniska hjälpmedel, att helt andra krav måste ställas på nautiska, tekniska och kanske icke minst ekonomiska insikter än tidigare varit fallet. Även utvecklingen av det fackliga och ekonomiska organisationsväsendet på fiskets område torde böra beaktas i detta sammanhang.

Det ligger i sakens natur att inom en sådan näringsgren som fisket de praktiska insikter, som endast kunna vinnas genom yrkesarbete, äro oundgängliga och icke kunna ersättas med annan utbildning. Vid sidan därav är det emellertid otvivelaktigt av värde om fiskareungdomen även kan få en viss teoretisk utbildning på samma sätt som exempelvis jordbrukarungdomen kan erhålla sådan utbildning vid lantmannaskolorna. Samtidigt är det klart att det är svårt att här finna en lämplig utbildningsform. En redan prövad form, nämligen att inom ramen för en folkhögskolekurs även giva viss yrkesutbildning i fiske, torde knappast kunna anses fylla kravet på en fullgod yrkesutbildning, ehuru densamma givetvis är av stort värde genom den allmänbildning den lämnar. Såsom längre fram skall beröras torde även kortare kurser för fiskare och fiskareungdom böra anordnas. Ej heller härigenom torde man emellertid kunna tillgodose önskemålet på en mera grundlig yrkesutbildning. Detta kan däremot ske genom anordnande av en fast undervisningsanstalt för fiskare.

I enlighet med det anförda anser jag det principiellt befogat att en sådan anstalt inrättas. Man torde emellertid icke kunna bortse från att erfarenheterna från den provisoriska yrkesundervisning, som varit anordnad i Lysekil, icke vittna om något större intresse därför bland fiskareungdomen. Visserligen torde man ej böra fästa alltför stor vikt vid detta förhållande. Det måste nämligen själfvallet taga en viss tid, innan insikten om värdet av en allsidig yrkesutbildning blivit allmänt spridd. Vidare har den hittills tillämpade undervisningsplanen måhända ej i allo varit anpassad efter det föreliggande utbildningsbehovet. Försiktigheten synes emellertid bjuda att man, innan något definitivt beslut fattas om att inrätta en fast fiskareskola och investera medel i en sådan, inhämtar ytterligare erfarenheter rörande det intresse, som kan föreligga för utbildning vid en dylik skola. Den provisoriska yrkesutbildning för fiskare, som för närvarande bedrivs i Lysekil, bör därför fortsätta.

Ett dylikt uppskov med det definitiva ställningstagandet bör emellertid ej hindra, att man redan nu söker utforma undervisningen på det sätt, som kan anses mest ändamålsenligt.

Enligt betänkandet skulle undervisningen för fiskare bedrivas i form av dels en grundläggande kurs för elever i åldern 14—16 år, dels en fortsättningskurs för något äldre elever. Lämpligheten av en sådan uppdelning av utbildningen kan emellertid enligt min mening ifrågasättas. Det synes sålunda tveksamt, om ynglingar i 14—16 års åldern ha tillräcklig psykisk och fysisk mognad för en yrkesundervisning av detta slag. Vidare torde det framtida yrkesvalet ännu vara ovisst i denna ålder. Jag vill därför i stället förorda att yrkesutbildningen skall ske i form av en enda kurs för något

äldre elever än de, för vilka den grundläggande kursen var avsedd. Minimi-åldern synes böra bestämmas så att elev skall fylla 18 år under det kalenderår, då kursen avslutas. Undantag från åldersgränsen bör dock kunna medgivas i enskilda fall.

Jag har icke något att erinra mot att i mån av platstillgång besättningsmän från den mindre sjöfarten antagas som elever, helst som det i många fall torde vara svårt att särskilja denna grupp från fiskare. I likhet med kommittén anser jag däremot att utbildning av båtbyggare icke lämpligen bör ingå i nu ifrågavarande kurs.

Med hänsyn till att eleverna vid den av mig förordade kursen skola vara äldre än eleverna i den av kommittén tänkta grundläggande kursen och dessutom en del av undervisningstiden vid den av kommittén föreslagna fortsättningskursen avsetts för repetitionsövningar, torde för den av mig förordade kursen böra beräknas en tid av ungefär 35 veckor. Kursen torde i huvudsak böra omfatta de läroämnen, som upptagits på kommitténs undervisningsplaner för fiskarekurser. Såväl beträffande ämnesval som i fråga om avvägningen av utrymmet för olika ämnen torde frihet böra finnas att jämka undervisningsplanen på grundval av erfarenheter, som kunna vinnas efter hand. I likhet med kommittén vill jag emellertid understryka vikten av att undervisningen planeras med hänsynstagande till dess praktiska betydelse för fiskare. Eleverna böra sålunda bibringas sådana kunskaper, att de senare kunna avlägga första klass fiskeskepparexamen och erhålla motorskötarbevis. I den mån så kan ske utan men för den egentliga yrkesundervisningen synes det önskvärt att kursplanen lägges så att övergång kan ske från fiskarekursen till folkhögskolans andra årskurs.

Den nu angivna omläggningen av undervisningen bör, såsom redan förut antytts, genomföras så snart ske kan. Jag torde i detta sammanhang få erinra om att i riksstaten för innevarande budgetår under åttonde huvudtiteln till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom anvisats ett förslagsanslag av 105 000 kronor, och att därav för den kursverksamhet för fiskare m. fl., som nu bedrivs i Lysekil, beräknats ett belopp av 50 000 kronor. I statsverkspropositionen för budgetåret 1950/51 har vidare under samma anslagstitel äskats ett förslagsanslag å enahanda belopp. Chefen för ecklesiastikdepartementet har därvid (VIII H. T. s. 387) framhållit att han, med hänsyn till att behandlingen inom jordbruksdepartementet av fiskeriutbildningskommitténs förslag om inrättande av en fiskeriskola i Lysekil då ännu icke avslutats, ansett sig böra räkna med oförändrad medelsanvisning till Lysekilsskolan. Det sålunda beräknade beloppet torde förslå även för en undervisning efter de riktlinjer, som här förordats. Någon anledning synes icke föreligga att under nästa budgetår ändra skolans organisation i övrigt. För där-efter följande budgetår torde emellertid medel till undervisningen böra anvisas under nionde huvudtiteln.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att erfarenheterna från den fortsatta verksamheten givetvis kunna föranleda, att utformningen av ifrågasvarande yrkesutbildning bör jämkas.

Fiskets undervisningsfrågor kompliceras genom fiskarebefolkningens spridda bosättning och de olikartade förhållanden, varunder fisket bedrivs i olika delar av landet. Yrkesundervisning för fiskare i form av rörlig kursverksamhet torde därför ha en stor uppgift att fylla. Då framstegen inom näringen i stor utsträckning synas vara beroende av de impulser, som kunna erhållas från högre utvecklade fisken i vissa trakter, särskilt västkustfisket, torde vidare även studieresor för fiskarena vara av betydelse. Jag delar därför uppfattningen, att statsmakterna böra bereda fiskarena ökade möjligheter att skaffa sig fortsatt yrkesutbildning på nu nämnda vägar.

Den rörliga kursverksamheten för fiskare torde, såsom kommittén föreslagit, lämpligen böra ordnas efter de grunder, som 1949 års riksdag fastställt för sådan undervisning på jordbrukets område. Såsom påpekats i ett yttrande torde emellertid för fiskare reseersättning i vissa fall böra kunna utgå jämväl vid resa med motorbåt.

Ifrågasvarande verksamhet torde även på fiskets område i allmänhet böra omhändervhas av hushållningssällskapen. Efter medgivande av fiskeristyrelsen böra emellertid kurser också kunna anordnas av fasta undervisningsanstalter eller av andra institutioner och myndigheter. Sålunda har tidigare kursverksamhet i navigation anordnats av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Någon principiell anledning att vidtaga ändring häri synes icke föreligga. Fiskeristyrelsen bör ha överinseendet över den rörliga kursverksamheten och bidragsgivningen för studieresor.

Jag torde härefter få behandla frågan om medelsanvisningen under anslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Fiskeristyrelsen har föreslagit, att till Södra Sveriges fiskeriförening skall för nästa budgetår utgå statsbidrag med 28 250 kronor, vilket är 4 050 kronor mindre än för innevarande budgetår. Jag tillstyrker bifall till detta förslag.

Till bidrag för rörlig kursverksamhet och studieresor har kommittén beräknat ett årligt anslagsbehov av 25 000 kronor. Jag har icke något att erinra häremot och förordar, att detta belopp skall upptagas under anslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen. Jag finner även lämpligt att, såsom fiskeristyrelsen föreslagit, anslag till kursverksamhet och studieresor helt skola utgå av ifrågasvarande anslag.

För att tillgodose skilda fiskeriändamål har — om man bortser från det belopp å 20 000 kronor, som avsetts för att bestrida kostnader för kvalitetskontroll vid export av fisk eller fiskprodukter — för innevarande budgetår 31 700 kronor ställts till Kungl. Maj:ts förfogande under förevarande anslag. Samma belopp torde böra avses för nästa budgetår. Anslaget torde sålunda böra upptagas med $(28\,250 + 25\,000 + 31\,700 =)$ i runt tal 85 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna att fasta yrkeskurser och rörlig kursverksamhet för fiskare skola anordnas enligt de riktlinjer, som jag i det föregående uppdragit;

2) till *Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen* å riksdagen för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 85 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Grass.
